

Avsnitt 33: Undervisning på distans - Johanna om betyg och bedömning

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

ERIKA: Varmt välkommen till podden *Lika Värde*. I dag spelar vi in podden digitalt, och det kanske påverkar ljudet någon aning, så jag vill flagga för det. Under den här våren frångår vi vår ordinarie planering för att ägna oss helt åt de förändringar i skolan som coronapandemin har inneburit. Jag som leder samtalet heter Erika Bergman och jobbar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten, och i dag har jag med min Johanna Benfatto som jobbar som rådgivare hos oss, och som ofta är stöd kring frågor och dilemman när det gäller bedömning och betyg och även också håller en hel del kurser i det här ämnet. Varmt välkommen till podden Johanna.

JOHANNA: Tack så mycket.

ERIKA: Jag tänkte jag skulle vilja börja att höra med dig vad det är du hör som rådgivare, och vad du också kanske hör att andra rådgivare får för signaler från skolor där vi ger stöd när det gäller just betyg och bedömning i den här situationen när undervisningen, framför allt på gymnasiet men även i andra skolformer, pågår på distans.

JOHANNA: Ja, om vi börjar med undervisningen, för jag tycker vi kan börja där, för undervisning och bedömning hör ju så tätt ihop. Och då har vi ju både och, kan man säga. Vi hör att det går bättre än väntat på många ställen med undervisning och former för undervisning och bedömning. Men ibland är det lite jobbigare. Det är också en skillnad, kanske, mellan hur pedagoger uppfattar det och elever uppfattar det tänker jag. Vi gjorde någon sån här temperaturmätning nu, bland yrkesverksamma på gymnasieskolan ... eller, gällande gymnasieskolans distansundervisning. Och så tycker ju pedagoger att det fungerar ganska bra för elever med till exempel koncentrationssvårigheter. Det kanske har varit så att det har blivit mer fokus på undervisningen, och eleverna kan ... eller, på innehållet i undervisningen, då, och eleverna har kunnat prestera bättre. Och att man har kanske lagt upp distansundervisningen på ett sätt som gör att det helt naturligt blir lite kortare moment, tydligare mål, och att det då har gynnat elever som har behov utav stöd. Och sen ska vi tänka på de här eleverna som har varit frånvarande mycket tidigare. Vissa av dem har lättare kunnat delta i distansundervisningen nu, och kanske har nått målpuppfyllelse bättre. Så att det är ju vad pedagoger har noterat. Men sen ser vi också att det finns en stor oro och osäkerhet bland lärarna. Man funderar mycket över om beläggen man har för betygsättning räcker. Och har man fått med allt? Hur ska man göra om man inte har hunnit med allt? Och hur ska man göra med elever som har svårt att nå till betyg? Hur ska man få med de eleverna på tåget och fånga upp dem? När man tittar på eleverna, vad de känner, så har vi fått indikationer på, genom olika undersökningar, att det är svårt att hänga med ibland i

distansundervisningen. Det är svårt att förstå och veta om man har förstått uppgiften rätt. Om man utför den rätt. Man kan känna att man är stressad över att skolan och hemmet flyter ihop på något sätt, och att man kanske inte får den strukturen på sin skoldag som man skulle önskat. Och det är ju saker som påverkar både deltagande i undervisning och prestationer, såklart.

ERIKA: Just det. Så de här, båda bilderna finns parallellt kan man säga?

JOHANNA: Ja.

ERIKA: Där det som distansundervisningen har tvingat fram då, av tydlighet och avgränsningar, det har varit bra. Men samtidigt så låter det lite som, tycker jag, på dig, att man känner sig också samtidigt som i ett vakuum i vissa situationer?

JOHANNA: Precis. Det är ju ... Senast i en undersökning som de här Sveriges Elevkårer gjorde så upplever elever att man ... ja, men såväl den psykosociala som den fysiska lärmiljön kanske fungerar mindre bra. Och jag kan ju känna att mitt hjärta dunkar lite extra för det här med den psykosociala miljön, för jag tänker att det är många elever där ute som nu är tvingade att vara en miljö som kanske inte främjar deras varken välbefinnande eller lärande. Och där har ju lärarna en viktig uppgift, men också en väldigt tung och stor uppgift att ... Ja, men hur säkerställer man att man fångar upp alla elever? Och hur säkerställer man att undervisningen når fram, och att den kommer eleven tillgodo? Och sen då, bedömningsfrågorna. Hur säkerställer

vi att eleverna blir korrekt bedömda. Vad gör vi ur fusk synpunkt? Hur ska man säkerställa att det blir rättssäkert, och så där?

ERIKA: Just det.

JOHANNA: Så det är mycket som de brottas med, lärarna.

ERIKA: Ja, precis. Och det är den frågan som jag tänker, också, att vi ska borra lite i. Så med ... just det här med hur man som lärare kan komma till ett läge där man känner sig hyfsat trygg, i alla fall, med att man kan sätta betyg utifrån de kunskaper man vet att eleven har. Och jag tänker, betyg och bedömning över huvud taget, det är ju så otroligt viktigt också, för många ungas framtid, när det handlar om att man kanske ... ja, men man ska söka vidare på gymnasiebetyg, och så vidare, och att det blir ju väldigt viktigt att det blir så bra som möjligt förstås. Vilka råd skulle du vilja ge till lärare så att man kan hamna i det läget att man känner sig trygg att man kan bedöma elevernas kunskap och sätta så rättvisa betyg som möjligt? Och då tänker jag också mycket på de elever som vår verksamhet ytterst finns till för. Elever som har behov av anpassningar och stöd, kanske på grund av en funktionsnedsättning.

JOHANNA: Ja, det är ju så. Vi har ju aldrig varit i den här situationen innan. Det är ju en helt unik situation som ... ja, men som alla befinner sig i, såklart. Och jag har verkligen en jättestor förståelse för att man kan känna den här osäkerheten kring om man har tillräckliga belegg för sin betygsättning. Om man har hunnit se allt som man ska se. Och det gäller ju både för elever, egentligen, som kämpar upp mot ett E, som

för de eleverna som har kämpat och lämpat för att nå ett väldigt högt betyg. Och så känner man som lärare att ”ja, har jag verkligen tillräckligt med belägg för att kunna sätta det där höga betyget som den här eleven verkligen har kämpat för och behöver för, till exempel, vidare utbildning?” Peter Fredriksson, generaldirektören på Skolverket sa en sak som jag tyckte var bra, och som jag vill ... som jag tog med mig, och som jag vill att man ska ta med sig. Och det är att det är viktigt att i det här ... speciellt i den här situationen lita på sin profession som lärare, att det ... Man gör ju så gott man bara kan, och man måste, kanske nu mer än någonsin, lita på sitt eget omdöme och att man har den kompetensen att se de här beläggen även om mängden inte är lika stor. Mängden som eleven hinner visa, och så där. För lärarna har den här kompetensen. Jag är helt övertygad om det. Men den ställs ju på prov. Det kanske inte blir lika många tillfällen att visa kunskap, och det kanske inte ens blir så att allt hinns med utav centrala innehållet till exempel. Men man får nästan tänka så här, att man försöker fokusera på det man ser och vet i stället för det man inte ser. Det man saknar. Och att man också i sin undervisning och sina uppgifter fokuserar på det som ”vad är det som är viktigast just nu för eleven att göra och visa?”

ERIKA: För att kunna få komplettera bilden då, tänker du?

JOHANNA: Precis. Ja, att man ... Det blir ju ett jobb, för man måste ju fundera på varje elev, på ett vis, enskilt, att ”men vad är det för någonting som den här eleven ... som jag känner att, det här skulle jag behöva se lite mer av för att kunna sätta ett visst betyg”. Och hitta sätt för eleverna att göra och visa

detta. Kanske inte i mängd, utan mer i kvalitet. Och sen så gäller det också att ta hjälp utav kollegor. Och det gäller ju ... jag tycker det gäller alltid. Och det gäller ju framför allt för de elever som vi arbetar kring. Elever i behov av särskilt stöd eller med en funktionsnedsättning, så handlar det ju om att man måste hjälpas åt i kollegiet att hitta belägg mellan ämnena.

ERIKA: Hur gör man det rent konkret? Och hur skulle det kunna gå till, om du skulle beskriva det?

JOHANNA: Dels så handlar det kanske om att utforma uppgifter som går över flera ämnen, där man vet att vissa kvaliteter eller kriterier eller förmågor är gemensamma. Men det kan också vara att man i kollegiala samtal pratar kring en elev och säger att "det här ser jag, men jag undrar har ni sett det här i er undervisning kring den här eleven och den här förmågan?" För att med ... För elever med till exempel en språkstörning så kanske det handlar om att det produceras inte så mycket i mängd som man hade önskat, men det betyder ju inte att kvaliteten behöver vara mindre bra i det som produceras. Och sen så tänker jag också att man har ju chans att träffa elever enskilt. Ta elever till skolan och träffa dem enskilt även om man har fjärrundervisning. Och att man tar den chansen att träffa de eleverna som man känner sig mer osäker kring. När det gäller elever i behov av särskilt stöd eller elever med funktionsnedsättning så kan man ju också som lärare tillämpa undantagsbestämmelsen i betygssättningen för att bortse från enstaka delar av kunskapskraven som eleven då inte har kunnat visa på grund av sin funktionsnedsättning som då inte är av, som

man brukar säga, övergående art. Men det är ju enstaka delar. Och det är ... det ska ju handla om att eleven då inte klarar att visa det på grund av sin funktionsnedsättning trots att man har anpassat.

ERIKA: Just det. Jag tänker, man brukar ju prata om den summativa bedömningen och den formativa bedömningen. Den summativa, det är ju den här bokstaven man ska sätta, men den formativa bedömningen är väl också det som är viktigt just för att en elev ska kunna se och förstå hur man kan ta nästa steg, och så vidare. Hur tänker du att man kan jobba med det i en sån här situation när det ju är mycket som sker på distans. Och jag föreställer mig att det formativa arbetet med det ju kräver dialog och ett samtal lärare och elever emellan. Hur funkar det nu tänker du?

JOHANNA: Ja, man har ju pratat om att det föreligger en risk för att man ska ... ja, men nu kommer det bli väldigt mycket summativa uppgifter. Skriftliga uppgifter som ska lämnas in och bedömas, och så där. Jag menar ju att ha ett formativt förhållningssätt gynnar alla elever alltid. Och i den här perioden, den här väldigt konstiga perioden, kan ju ett formativt förhållningssätt ge så mycket mer information kring elevens kunskaper än vad en summativ uppgift kanske alltid gör. Det är ju ... kan faktiskt vara helt avgörande för elever som har till exempel en funktionsnedsättning och som kanske inte känner att man kan prestera lika mycket som andra vid ett summativt bedömningstillfälle. Och jag tänker att, att arbeta formativt, det är viktigt av många orsaker. Det är viktigt för att jag som lärare får en förståelse och en känsla för om det jag gör och det jag undervisar om,

och hur jag undervisar, om det fungerar. Om det kommer eleven tillgodo. Och sen så får ju eleven ... och det är ju lika viktigt att eleven får insikt och kunskap och förståelse kring sitt eget lärande. Och hur man ska ta sig och färdas mot målet. Jag tror att i fjärrundervisningens tid, så här, så kan man verkligen, som lärare, underlätta både för sig själv och för eleven genom att just arbeta mer processinriktat. Alltså att man lägger fokus på att kontinuerligt följa och bedöma en process mot ett mål, i stället för att bara fokusera på slutprodukten.

ERIKA: Så att du ser, liksom, vägen fram mot ... också.

JOHANNA: Precis.

ERIKA: Att titta på det och föra ett resonemang om det.

JOHANNA: Precis.

ERIKA: Hur man lär sig och utvecklas.

JOHANNA: Ja, och jag tror att då har man också ännu fler möjligheter att plocka och samla belägg inför betygssättningen, då, under arbetets gång. Om man då har en strategi för att till exempel dokumentera vad man ser, vilket ... Det är ju alltid bra att göra det, såklart. Och jag tror faktiskt att ... även om man jobbar digitalt så tror jag att det kanske är på helt utmärkta sätt, utan att fysiskt ses. Man kan dela arbetsdokument, och man kan ... där man faktiskt kan ge direkt feedback. Man kan använda digitala kanaler för att ha samtal. Både lärare och elev emellan, men man kan ju också delta som lärare i till exempel möten eller träffar där elever genomför kamratbedömningar tillsammans med varandra.

Och att läraren kan lyssna. Och man kan chatta. Alltså, jag tror verkligen att det går ...

ERIKA: Att använda den där mångfalden som ... [hör inte 0:13:17].

JOHANNA: Verkligen.

ERIKA: De här digitala verktygen innebär tänker du?

JOHANNA: Och att man använder de digitala verktygen som man verkligen behärskar. Så man känner sig säker i användandet, och man kan slappna av i det tillsammans med eleven. Så jag tror att det här formativa ... ja, den formativa processen kan verkligen både fortgå och blomstra även om man jobbar digitalt.

ERIKA: Just det. Du var ju inne på den här ... Du presenterade för inte så länge sen en undersökning bland elever, som en utav Sveriges elevorganisationer har gjort. Och så kom det också fram ... de lyfte också att det fanns en hel del röster som beskrev att man som elev ... att det ... man tycker det är kämpigt just nu, och att det är svårt att ... Alltså, det kommer väldigt många uppgifter, och det är svårt att hinna med. Det kan också vara svårt att upprätthålla motivation och ork. Vad tänker du att det är viktigt att man som lärare är vaksam på? Och hur man kan stötta elever i den här situationen? Vad skulle du ge för råd?

JOHANNA: Ja, jag tror ju att det är viktigare än någonsin att på de sätt man kan visa att man ser eleven fast man inte träffas fysiskt. Men jag tror också att man vinner på att lägga lite tid på att ställa en extra fråga kring hur det går. Hur eleven mår. Vad eleven har gjort. Vad eleven gör på dagarna. Saker som är

lite mer vardagliga som visar att man finns där, man är intresserad av elevens värld även om man inte ser. För det är det man gör i klassrummet tänker jag. Den här, att se människan bakom eleven. Och för en del elever så tror jag att det är extra viktigt just nu, för jag tror att det är faktiskt en del elever som känner sig väldigt ensamma. Och det framkommer ju också i den här undersökningen, att man känner sig ... vissa känner sig väldigt ensamma. Avskurna från den goda sociala kontakten som skolan ändå innebär för många. Och att man känner att man kanske inte har varken tryggheten hemma eller studieron. Och om man inte har det bra runt omkring sig, det vet vi ju allihopa, så är det ju supersvårt att hålla uppe ett driv och en motivation. Så jag tror att det är viktigare än någonsin att man verkligen lägger tid på att notera och se sina elever. Avstämma, kanske bara ha en stund där man pratar om allt och ingenting. En grupp, till exempel. Notera väldigt tidigt om en elev faktiskt inte hör av sig, inte kopplar upp sig, inte deltar. Hamnar under radarn, så där. Det finns faktiskt ... vi har elevhälsan, fortfarande, fast det är på distans, så har man ju elevhälsan att ta hjälp av om det skulle vara så att man känner att det är en elev som på något sätt har hakat loss sig själv.

ERIKA: Just det. Att ta hjälp av varandra också, som kollegium. Att vända sig till ...

JOHANNA: Ja. Ja, det tror jag. Och jag tror att det här med tätare återkoppling på det som eleven gör också. Och stötta och peppa, och ... Det kanske ... Det behöver inte vara mycket, men det kanske behöver vara lite mer ofta. Och en del

elever behöver du inte ... nästan alls. Men en del elever behöver det extra mycket. Att tänka på att man inte tappar någon. Och också sätta ord på, tror jag, att ”ja, jag känner också att det är lite tungt faktiskt. Men vi gör det här tillsammans, för jag tycker också att det är jobbigt att sitta och inte träffa er, och inte få träffa mina kollegor”, eller vad man nu ska säga, men ”vi gör det här ihop, vi ... Ja, men så ... det kommer en tid efter det här, och vi ska hjälpas åt”, liksom.

ERIKA: Just det. nej, men precis. Och då tänker jag, bekräfta då, att ”det är inte lätt men vi gör det tillsammans”.

JOHANNA: Precis.

ERIKA: Just det.

JOHANNA: Det tror jag på.

ERIKA: Tack för de råden Johanna, och tack också för att du tog dig tid att vara med i podden.

JOHANNA: Ja, men tack själv.

ERIKA: Och sen vill jag också säga tack till dig som har lyssnat. Och på vår webbplats spsm.se så finns mer information om undervisning och stöd till elever som får sin undervisning på distans. Och den vänder sig både till skolchefer, lärare och även till vårdnadshavare och elever. Och har man ytterligare frågor så går det också jättebra att kontakta vår frågetjänst *Fråga en rådgivare*. Tack så mycket.

INFORÖST: Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår

webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats [SPSM.se](https://www.spsm.se). Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.